

Sofia Virta vihr ym.

Kirjallinen kysymys päihdeongelmista kärsivien raskaana olevien ja vauvaperheiden kuntoutuksen turvaamisesta

Eduskunnan puhemiehelle

Päihteet vaarantavat syntyvän lapsen kehityksen. Äitiä ja vauvaa voi ja pitää auttaa yhdessä. Suomessa arvioidaan olevan vuodessa noin 3 400—6 000 raskautta, joissa vauva on äidin päihdeongelman vuoksi vaarassa vammautua. Pelkästään alkoholin eriasteisesti vaurioittamia lapsia syntyy vuodessa noin 600.

Raskaana olevalla on subjektiivinen oikeus saada välittömästi riittävät päihdeettömyyttä tukevat sosiaali- ja terveyspalvelut. Raskausaikana avun vastaanottaminen on äidin oman valinnan varassa. Sikiön vahingoittaminen päihteillä ei lain mukaan ole laitonta. Äidin kohdussa sikiöllä ei ole oikeuksia, sillä sikiöstä tulee lain mukaan henkilö vasta syntymähetkellä. Näin ollen laki ei mahdollista raskaana olevan tahdonvastaista hoitoa syntymättömän lapsen hyvinvoinnin turvaamiseksi — eikä tahdonvastaista hoitoa nähdä asiantuntijoiden näkemysten mukaan muutenkaan vaikuttavana muotona auttaa. Järjestelmämme tulee kuitenkin pystyä turvaamaan syntymättömän vauvan kasvua ja kehitystä mahdollisimman hyvin, jolloin päihdeongelman tunnistaminen sekä päihde- ja mielenterveysongelmien hoito on ensiarvoisen tärkeää sekä raskaana olevan että ennen kaikkea syntymättömän lapsen elämän ja tulevaisuuden kannalta. Myös perheen muiden jäsenten kuntoutus ja tuki on tärkeää turvata.

Raskaudenaikaisen päihteiden käytön tiedetään olevan suurin ennalta ehkäistävässä oleva vaara, jonka sikiö voi kohdata. Nopea pääsy päihdekuntoutukseen on ensiarvoisen tärkeää. Mitä varhaisemmassa raskauden vaiheessa päihdeongelma tunnistetaan ja mahdollistetaan raskaana olevan henkilön intensiivinen kuntoutus ja tuki, sitä paremmat mahdollisuudet tulevalle lapsella on saada turvallinen ja terve alku elämälle. Asiantuntijoiden kokemuksen mukaan huolestuttava ilmiö kuitenkin on, että raskaana oleville päihdeongelmallisille henkilöille kuntoutukseen annetaan maksusitoumuksia vasta vauvan synnyttyä — vaikka kaikkein vaikuttavinta olisi päästä kuntoutuksen juuri odotusaikana. Ensikoteihin ohjautuvien perheiden ongelmat ovat moninaistuneet, ja usein hoitoon tullaan vasta vauvan synnyttyä. Olisi äärettömän tärkeää turvata päihdeongelmisten odottavien äitien riittävän pitkän ja tiiviin erityistason hoitojärjestelmän resurssit. Yhdenkään syntymättömän lapsen ei tulisi joutua altistumaan päihteille, eikä yhdenkään terveen raskauden turvaaminen saa jäädä kiinni resursseista.

Päihdeongelman kanssa kamppailevalle äidille kuntoutus on korjaava toimenpide, mutta syntymättömän vauvan näkökulmasta kyse on ennalta ehkäisevästä terveen kasvun ja kehityksen turvaamisesta. Päihteiden lapsille aiheuttamat vauriot ovat hyvin moninaisia, ja meidän tulisi tehdä

Kirjallinen kysymys KK 330/2022 vp

kaikkemme, ettei yksikään lapsi joutuisi altistumaan päihteille ennen eikä jälkeen syntymänsä. Syntyvän lapsen kannalta on myös ensiarvoisen tärkeää, että vanhemmat ovat valmistautuneet vauvan syntymään ja luoneet suhdetta lapseensa jo raskausaikana. Päihteetön raskausaika vapauttaa äidin mielestä tilaa vauvalle ja kiintymyssuhteen syntymiselle, mikä on merkityksellistä vauvan perusuottamuksen syntymiselle.

Päihdeongelmaisten raskaana olevien henkilöiden hoito on vielä toistaiseksi kuntien vastuulla, mutta kunnat eivät ole tähän pystyneet juurikaan vastaamaan. Jatkossa vastuussa ovat hyvinvointialueet, mutta huolta herättää siirtymävaiheessa palveluiden turvaaminen ja jatkuvuus.

Ensi- ja turvakotien liitto on tehnyt odottavien ja synnyttäneiden äitien, vauvojen ja vauvaperheiden kuntoutusta vuodesta 1998 hyvin tuloksin. Kyseinen kuntoutus yhdistää päihdekuntoutuksen, varhaisen vuorovaikutuksen ja vanhemmuuden tuen. Raskaana olevien ympärivuorokautinen, pitkäjänteinen kuntoutus on ollut pitkälti Ensi- ja turvakotien liiton valtakunnallisen Pidä kiinni -hoitojärjestelmän varassa, joka on Suomessa ainoa ja maailmallakin ainutlaatuinen. Kuntoutus turvaa terveitä elämän edellytyksiä syntyvälle lapselle, vähentää huostaanottoja ja antaa vauvoille mahdollisuuden elää omien vanhempien kanssa. Hyvistä tuloksista huolimatta Pidä kiinni -hoitojärjestelmän rahoitus ja toiminnan jatkuvuus on vuosikausia ollut vaarassa.

Kuntoutuksen pysyvän rahoituksen järjestäminen on ensiarvoisen tärkeää ja säästää myös yhteiskunnan varoja, kun huostaanotoilta ja päihdehaitoilta vältytään. Jos vanhempaa ei kuntouteta yhdessä vauvan kanssa, päättyy tilanne usein huostaanottoon. Äidin päihteiden käyttö on yleisin syy pienten lasten huostaanottoihin Suomessa. On tärkeää muistaa, että kyse ei ole vain rahasta, vaan vauvan koko elämästä. Lapsen etu, tarpeet ja terve kehitys tulee olla kaiken lähtökohta. Päihteille raskausaikana altistuneen ja päihteiden käytön myötä vammautuneen lapsen kohdalla kyse on peruuttamattomista vammoista, joita tulisi ehkäistä kaikin mahdollisin tavoin.

Hallitusohjelmassa linjataan, että raskaana olevien päihdeongelmista kärsivien ja perheiden, joissa on päihdeongelmia, riittävät palvelut ja kuntoutus turvataan. Hallitus onkin kohdistanut varoja kyseisen kohderyhmän palveluihin, mutta huolta herättävät nyt tulevat vuodet.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitämme asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Miten hallitus turvaa päihdeongelmista kärsivien raskaana olevien naisten sekä päihdeongelmien kanssa kamppailevien vauvaperheiden kuntoutuksen ja varmistaa, että valtakunnallisen ympärivuorokautisen Pidä kiinni -järjestelmän jatkuvuus on turvattu myös palveluiden siirtyessä kunnilta hyvinvointialueille?

Kirjallinen kysymys KK 330/2022 vp

Helsingissä 16.6.2022

Sofia Virta vihr
Tiina Elo vihr
Mirka Soinikoski vihr
Satu Hassi vihr
Inka Hopsu vihr
Iiris Suomela vihr